

Frank H. M. van der Heul

Doorlopende voorstelling

Frank H. M. van der Heul

Doorlopende voorstelling

Eerder verscheen van dezelfde auteur bij uitgeverij Albatros

Groeten uit Ossendrecht

De kunst van het versieren

Het zomerhuisje van tante Amalia

Reis naar een verdwenen wereld

Koers Kreeftskeerkring

Cowboys, kitsch en Cadillacs

Geschiedenis van de Amsterdamse stoomvaart (vier delen)

Ford 'made in Holland' (vier delen)

De eersten de besten (geschiedenis van de autosport – twee delen)

ISBN/EAN 978-94-90495-08-4

Nur 342

Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de auteursrechthebbende.

Copyright © 2012 Frank van der Heul

Ontwerp omslag en opmaak binnenwerk: studio Roadmaster

Omslagillustraties van de auteur

Uitgeverij Albatros - Jol 156, 1186 SV – Amstelveen

Boeken kunnen rechtstreeks worden besteld bij de uitgever

E-mail: frankh.m.vanderheul@hetnet.nl

O! Jan, wat zit je haar mooi. Fijne oliën, kostelijke essences en Silvikrin, schenken U deze nieuwe haarcrème. Silvikrin houdt Uw haar, zestien uur lang, keurig gekapt en geeft het die mannelijke schoonheid, welke Uw persoonlijke distinctie uit doet komen. Silvikring voor het haar van HEREN. (advertentie uit *Libelle*).

Het gesprek van de dag. De nieuwe Daffodil 1966. 'n Auto waar echte autokenners enthousiast over praten. 'n Prachtig nieuw model, ruim interieur met talloze toevoegingen voor compleet comfort. Grandioos ook die krachtige onverwoestbare, luchtgekoelde motor, zuinig in verbruik en vol onuitblusbare energie, én een perfecte volautomatische aandrijving voor het grootste rijcomfort dat u in het moderne verkeer geboden kan worden. Ongelooflijk! En dat alles voor een prijs vanaf f. 4.595, -. Een goede raad - van man tot man – maak een proefrit. U zult enthousiast zijn.' (advertentie uit *de Auto* van 14 oktober 1965).

Rustdag

U weet, dat de NTS van plan is na 1 mei – als het nieuwe 15 uren-zendschema in de lucht komt – de televisieloze avond naar de maandag te verplaatsen. Dan wordt de vrijdag als tv-dag ineens geheel anders. Nu zou men nog kunnen spreken van een 'rustdag', hoewel er maar één moet zijn, die dat bepaalt: de kijker zelf. Vanavond dus geen uitzending, want ook de buitenlandse programma's lenen zich moeilijk voor een relais. U weet het: een goed boek, een bioscoopje of theater, het is weer eens wat anders. Uw vrouw zal het best gezellig vinden weer eens uit te gaan. (uit: *TV het onafhankelijk weekblad voor kijkers en luisteraars*. Eerste jaargang No. 4 – zaterdag 11 oktober 1958).

Inhoud

Als je maar gezond bent	8
Tempus fugit	40
Binnenkort in dit theater	63
Doorlopende voorstelling	69
Motoring for the millions	119
Scandinavisch voor beginners	143
Zand erover	188
Het zeegat uit, de einder tegemoet	226

Als je maar gezond bent

De op 27 april 1933 bij raadsbesluit benoemde straat in het Amsterdamse stadsdeel Bos en Lommer waar de auteur opgroeide. Juliana van Stolberg werd op 15 februari 1506 geboren op het kasteel van Wernigerode in de Harz, als vierde kind van graaf Botho VII von Stolberg-Wernigerode en Anna von Eppstein-Königstein. Bij haar overlijden op 18 juni 1580 liet de moeder van ‘Vader des Vaderlands’ Willem van Oranje honderdzestig kinderen en kindskinderen na. (foto auteur).

Een garantie zonder weerga! Volle garantie, oersterke stof, langere levensduur, beter wasbaar, weinig verstelwerk, alle naden 3 x gestikt, maximale bewegingsvrijheid, extra versterkte zakken. Daarom: als U werkkleding nodig hebt, eis met klem merk K.L.M., want... KLM werkkleding Kan Langer Mee. Vraag ook vooral naar KLM *Special* de twee-delige overall met de vele voordelen.

Maandag 4 januari 1965

Uit aanvragen van verschillende Nederlandse bedrijven was weer een fikse dosis Arbeidsvitaminen samengesteld, en om op deze eerste werkdag van het nieuwe jaar gelijk maar goed van start te gaan, begon het populaire radioprogramma met *March from the River Kwai* van de Amerikaanse bandleider Mitch Miller. Terwijl het gefloten deuntje uit de met zeven Oscars bekroonde film over de bouw van een Japanse spoorbrug door uitgemergelde Britse krijgsgevangenen in de stomendhete jungle van Thailand uit de luidspreker weergalmde, keek ik mijmerend uit een van de ramen op de bovenste verdieping. Op de plek waar het bedrijfspand van G. H. Bührmann's papiergroothandel en de daarmee gelieerde enveloppenfabrikant Klompé op de Willem de Zwijgerlaan stond, had ik in mijn kortebroekenperiode vaak gespeeld. Het braakliggende terrein met hoog opgeschoten onkruid leende zich perfect voor bijeenkomsten van de avonturierclub die ik en een paar andere jongens uit de buurt hadden opgericht. Daarbij hoorden uiteraard ook een wachtwoord, geheime herkenningstekens en af en toe een kampvuurtje met van Lindeman, de VANA, De Gruyter en andere middenstanders op de Bos en Lommerweg gebietste kartonnen dozen en afgeschreven aardappelkistjes. Een club zonder verdedigingswapens was waterverf en van bamboestokken die we in het oostelijk havengebied hadden gevonden, waren bogen gemaakt waar je een heel eind mee kon schieten. We waren weken zuinig op ons zakgeld geweest en Henkie van de bakker die ouder leek dan hij was, had daarvan bij 'Voor sport en spel, Neef heeft het wel' in de Raadhuisstraat een wedstrijdpijl met metalen punt gekocht. Van een

dik stuk karton, een paar latten en lik witte verf was in een mum een prima doelwit gemaakt.

Ik dacht terug aan die middag toen we om de beurt voor Robin Hood speelden en er geloot was wie als eerste mocht boogschieten. Even nadat ik de pees had losgelaten klonk plotseling een ijselijke kreet. Een gast die in een kuil met een meid had liggen donderjagen, dook op uit het struikgewas. Hij keek met een woeste blik om zich heen, ontdekte ons en kwam met gebalde vuisten in beweging. We hadden echter ruim de tijd om er vandoor te gaan, want die snuiter kon niet anders dan hinken met de pijlpunt in zijn kuit.

Het toenmalige bedrijfspand van papiergroothandel en enveloppenfabrikant G. H. Bührmann-Klompé op de Willem de Zwijgerlaan 334 in het Amsterdamse stadsdeel Bos en Lommer. Tegenwoordig is op dit adres de firma Tetterode gevestigd, de importeur van Heidelberger Drukmaschinen AG uit de gelijknamige universiteitstad in de Duitse deelstaat Baden-Württemberg. Rechts: de Centrale Markthallen en het Westelijk Markt kanaal dat speciaal gegraven werd voor tuinders die hun handel per boot aanvoerden. (foto's auteur).

De marsmuziek was intussen opgevolgd door *Blue Monday*, een oude hit van Fats Domino die zong dat hij de hele week zo hard moest werken dat hij te afgepeigerd was voor zijn vriendin. Maar op vrijdag kreeg hij zijn loon en het weekend maakte alles weer goed. Op zondag moest hij bijkomen van een kater, want op maandag begon het zwoegen en zweten voor de baas opnieuw.

Er kwam een smalle opening in de loodgrijze bewolking die nu al

dagen boven de stad hing. Aan de overkant van het Westelijk Marktkanaal dat speciaal gegraven was voor tuinders die hun handel per boot aanvoerden, zette een mager zonnetje de Centrale Markthallen in een scherp winterlicht. Ik kon me nog goed herinneren dat het zijkanaal dat er op uitkwam op een keer was ingedamd en drooggelegd en er mosselen op de modderige bodem lagen. Ik had er een stuk of wat opgeraapt en mee naar huis genomen zodat mijn moeder ze voor het avondeten klaar kon maken. Ik was diep teleurgesteld toen ik hoorde dat die mosselen giftig waren en ma ze resoluut in de vuilnisbak kieperde.

‘Hé, rood gevaar. Kom ik wat later en sta je weer te niksen.’

Het was mijn collega Nol die voor een spoedbehandeling naar de polikliniek voor tandheelkunde bij het Westerpark was geweest. Ik was ook een keer in dat bakstenen gebouwtje onder handen genomen, nadat ik in militaire dienst een kies had gebroken op iets dat niet thuishoorde in de warme prak die ze in de eetschuur hadden bekookstofd. De tandarts had nogal moeite met me, want het restant van de wild kloppende kies kon niet met een gangbare tang worden getrokken. Hij had toen maar een soort dreveltje gebruikt. (zie ook mijn boek *Groeten uit Ossendrecht*).

‘Alles in een keer deruit, of moet je nog een keer terug naar dat filiaal van Heartbreak Hotel?’

‘Geintjes op de vroege morgen? Doe mij een lol,’ klonk het humeurig. Hij viste een pakje sjek uit de borstzak van zijn overall en begon een zware te draaien. Nol, die met vrouw en kind in de Staatsliedenbuurt woonde, kwam met zijn onafscheidelijke zwartleren jack naar het werk met een goed onderhouden Magneet Globemaster. Weliswaar geen echte buikschuiver, maar toch een dijk van een brommer die ik destijds graag had willen kopen als ik het geld ervoor had gehad. Nol was een nozem in ruste, maar een vetkuif met lange tochtlatten en een kippekotje was hij trouw gebleven. Net als zijn grote idool. Nadat Elvis Presley als rekrut nummer 53310761 was ingelijfd bij de Compagnie A van het Tweede Tankbataljon en hij met het troepentransportschip *Randall* naar West-Duitsland was gestuurd, had Nol het plan opgevat om zijn

grote held een bezoekje te gaan brengen. Hij was naar Bad Nauheim gelift, waar Presley zijn intrek had genomen in een wit vrijstaand huis op nummer 14. De zanger die na zijn dienstitijd het spoor van de pure rock 'n roll voorgoed was kwijtgeraakt en platen en films maakte waar je ouders graag naar luisterden en keken, had Nol helaas niet mogen ontmoeten. Waarschijnlijk was soldaat Presley te druk bezig met *keeping the peace and keeping the commies out*. Na de schaft ging ik verder met het afwerken van bestelorders voor enveloppen in diverse soorten en maten. Ik sjouwde de dozen naar de goederenlift, nadat Nol had gecontroleerd of alles klopte. Hij zei niet veel en had kennelijk nog last van de getrokken kies. Om half vier moest ik naar beneden en werd ik door de bedrijfsleider aangesproken. Hij was goed te spreken over mijn werk, maar de zieke die ik als uitzendkracht verving, was weer op de been en zou morgen weer beginnen. Na vijven fietste ik in de motregen een stuk op met Dick, die gelijk met mij was begonnen en het werken met een vorkheftruck al een beetje onder de knie begon te krijgen (zie ook mijn boek *Het zomerhuisje van tante Amalia*). Aan het eind van de laan die verwees naar de bijnaam van 'vader des vaderlands' Willem van Oranje stopten we even.

'Jammer van dat baantje. Makkelijk werk en dicht bij huis ook.'

'Tja, mazzel is meestal maar een halve vinger lang,' zei Dick in een kennelijk filosofische bui. 'Dat is het tragische lot van de uitzendkracht. Voor ons geen horloge van doublé met inscriptie na vijfentwintig jaar trouwe dienst. Maar daarom niet getreurd. Morgen is er weer een dag en als je maar gezond bent, zoals mijn moeder in al haar wijsheid pleegt te zeggen.'

'Ja, en geld maakt niet gelukkig.'

O, die kende je dus al. Nou ik ga er vandoor, want mijn broer gaat biljarten en dan komt het eten vroeg op tafel. Weet je wat. Als je vanavond niets anders te doen hebt, dan pakken we een pilsje in de Phonobar.'

'Goed idee om het papierstof even weg te spoelen. Ik zie je tegen negenen.' Terwijl ik mijn fiets tegen de pui op slot zette, ging Dick op weg naar de Eerste Jan van de Heijdenstraat, waar zijn moeder

zonder twijfel al achter het vierpits gasstel op het granieten aanrechtblad stond te kokkerellen. Ik belde aan bij uitzendbureau Puck. De vrouw van het eenmansbedrijf aan huis liep met een bloedroodgelakte vingernagel een kaartenbakje door, maar ze moest me teleurstellen. Misschien had ze weer werk voor me wanneer ik aan het eind van de week mijn loonzakje kwam halen.

Thuis bekeek ik de personeelsadvertenties in *de Volkskrant* waarop mijn ouders geabonneerd waren. Bij boekdrukkerij Koedijk & Co. in de Laurierstraat werd met spoed een handzetter gevraagd. Ook in Zuid-Afrika was een zekere toekomst weggelegd voor grafisch geschoold personeel. Schriftelijke sollicitaties konden worden ingediend bij de ambassade van het land van de apartheid in Den Haag. Wat dichterbij huis was drukkerij Lindenbaum. Aan het eind van de Admiraal de Ruyterweg bij Sloterdijk zaten ze ook al te springen om een handzetter. Het was bepaald verwonderlijk hoeveel vraag er wel niet was voor een vakman van dat oude ambacht, maar ik piekerde er niet over om weer met loden letters in mijn vingers achter een zetboek te gaan staan. Bij filmondertitelingbedrijf TitraFilm op de Egelantiersgracht werd een leerling-laborant gevraagd. Muziek Express, maandblad voor amusement-, dans- en jazzmuziek, showbusiness, radio, televisie en film had plaats voor een redactieassistent, en Smith's International Advertising op het Leidseplein vroeg een aankomend illustrator. Bij schriftelijke sollicitaties een pasfoto bijsluiten.

Uit de keuken klonk het gerammel van potten en pannen. Elk moment kon ma het eten op tafel zetten, want ze was iemand van de klok. Pa legde de *Denksport* op de eikenhouten bijzettafel, doofde een Caballero en stond op uit zijn luie stoel bij het raam. Hij zette het pas gekochte en contant betaalde pronkstuk in de huiskamer aan om naar het nieuws te luisteren. De in donker gelakt hout en ivoor- en goudkleurig plastic uitgevoerde Philips Bi-ampli was stereo-voorbereid en had aansluitingen voor een platenspeler of platenwisselaar, bandrecorder en extra luidsprekers. In de gebruiksaanwijzing stond dat het aanbeveling verdiende om bij stereoweergave recht voor het toestel te gaan zitten op ongeveer twee

meter afstand. Bovendien moesten beide zijkanten met de luidsprekers behoorlijk vrij staan, vooral van gordijnen. Op de afstemschaal met een groen oplichtend kattenoog stond een hele rits radiostations. Beromünster, Sottens en Droitswich waren raadselachtige plaatsnamen waar je van alles en nog wat bij kon verzinnen, maar de keren dat ik er op had afgestemd, had ik alleen maar ruis of Mexicaanse hond te horen gekregen omdat we geen buitenantenne hadden. Ik legde de krant weg en ging aan tafel.

Overdag maakte mijn moeder de boel bij anderen schoon en in de keuken thuis hield ze het kort en bondig. Haar pot schafte geen liflafjes, maar degelijke kost waar je wat aan had. Ik wist al wat er komen ging. Het menu van vanavond zou bestaan uit een voorafje van groentesoep met een berg vermicelli, waarin een beetje Maggi wonderen deed. De volgende gang was stampot van uit spruitjes met een blinde vink. Met haar toetjes vielen ook geen culinaire prijzen te verdienen. Het was fruit, rijstepap, yoghurt met bruine suiker, of zelfgemaakte custardvla met klonten en vellen.

Tegen kwart voor acht liep ik naar het raam en schoof de overgordijnen van velours een stukje opzij. Gelukkig was het buiten droog. Ik zei tegen mijn ouwelui dat ik even de hort op ging, trok in het halletje mijn in de dumpzaak van Speijer achter het Waterlooplein gekochte legerjack aan. In de fietsenstalling verderop in de straat maakte ik nog een praatje met een buurman die aan zijn 997 cc Ariel Square Four stond te sleutelen. De man die nog op de klassieke manier aan motorrijden deed met een lange leren jas, dophelm, stofbril, laarzen en een brede heupgordel die het wandelen van de nieren moest tegengaan, zei dat er sneeuw in de lucht zat. Nou, dan mocht ik wel eens op gaan schieten.

Ik reed over de Willem de Zwijgerlaan langs het bedrijfspand waar ik vandaag nog papier had lopen verplaatsen en sloeg bij de kruising linksaf. Aan mijn linkerhand passeerde ik het cirkelvormige plantsoentje met een bronzen standbeeld van een tuinder die het er met ontbloot bovenlijf en met een hoed op tegen de zon tussen de werkzaamheden even van nam. Lange tijd had ik gedacht dat hij een hamertje in zijn linkerhand hield. Maar toen er op school eens een